

Рад саопштен на стручно-научном скупу
„Могућности аутентичног (смисленог)
живљења у вртићу“, одржаном 15.7.2008.
године у Новом Саду у организацији
Високе школе за образовање васпитача

**НОВИ ПРОГРАМ ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА У
РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
ИЗ УГЛА АНАЛИЗЕ МИШЉЕЊА ВАСПИТАЧА О ИСХОДИМА УЧЕЊА**

Мр Тамара Прибишев Белеслин

Универзитет у Источном Сарајеву, Педагошки факултет Бијељина

Стака Николић

Републички педагошки завод Бања Лука

Резиме

Рад приказује анализу разумевања исхода учења као једног од темељних сегмената новог Програма предшколског васпитања и образовања у Републици Српској из угла личних теорија оних који га примењују: васпитача, стручних сарадника и директора предшколских установа. Резултати су показали да преко половине учесника поседује знање и разумевање на здраворазумском нивоу, које се одликује се конфузношћу, неодређеношћу, несистематизованошћу, заменама термина и значења. То упућује на потребу за даљим, свеобухватним (или новим) развојем теорије и праксе на овим просторима.

Кључне речи: предшколски курикулум, исходи, "личне теорије", васпитачи, педагози, психолози

Abstract

The article is based on analysis of preschool professionals' understandings and "personal theories" on learning outcomes, which are the one of the foundational stones in national preschool curriculum of Republic of Srpska. Results show that over a half of the population of professionals in early childhood education have knowledge and interpretations those are confused, unordered and mixed in concepts, contexts and meanings. That leads to need for further and comprehensive (or newly) development of early childhood education theory and practice.

Key words: preschool curriculum, outcomes, "personal theories", preschool teachers, pedagogues, psychologist

„Основни циљ Програма је
да васпитачу даје смјернице за рад и
да помогне у оснаживању дјечијих потенцијала
и остваривању њихових развојних потреба“
(васпитачица из већег града Републике Српске)

О предшколском програму Републике Српске

Савремени предшколски програми, као друштвени оквири и вредносни системи за васпитање и образовање предшколске деце, а на којима лежи одговорност државе за одрастање и благостање најмлађих њихових грађана, представљају мост између друштвених циљева (очекивања друштва) и интереса и потреба конкретног дјетета (Pramling, Sheridan and Williams, у: OECD, 2004). Они дају опште оквире и циљеве који су битни за праксу (произашли из вишедеценијских искустава и промишљања о значају и реалитету институционалног раног образовања и васпитања), али, најчешће, не прописују начине и садржаје како да се до њих стигне. Та врста ослобађања образовања од „државне контроле“ (барем у овом сегменту) истовремено даје већу одговорност актерима (деци, родитељима, тимовима дечјих вртића) „препуштајући“ им одлуке које су блиске њиховим потребама, искуствима и свакодневном животу, али са друге стране, и представља основу да се води брига о квалитету *процеса* који се одвија унутар овог дела система васпитања и образовања, фокусирајући се на *исходе* предвиђене у будућности.

Друга битна одлика савремених (*mainstream*) предшколских програма је да се заснивају на сазнању да учење има исти (равноправни) статус као и развој (Alvestad & Pramling Samuelsson, 1999), чиме добијају функцију обезбеђивања

сваком детету (барем формално) једнаких шанси за приступ квалитетном предшколском образовању (барем његовом минимуму) као првој и темељној степеници у целоживотном учењу. Тиме се јасно истиче захтев да су тимови, односно, професионалци, у вртићима одговорни за планирање, стварање и неговање подстицајног окружења у коме ће се подједнако вредновати, подстицати и проширивати дечја игра, учење и развој. Исходи имају улогу подупирача који тимовима дају ослонац да се не губе пратећи и водећи дете у његовом одрастању.

Сагледавајући те две битне одреднице савремених предшколских програма, и Програм предшколског васпитања и образовања у Републици Српској, између осталог, је заснован на чврстој, и истовремено флексибилној мрежи исхода. Таква форма омогућује инклузивност, прилагодљивост, индивидуализацију, континуитет те хоризонталну и вертикалну комбинаторику при планирању активности одраслих и дјече и њиховог документовања. Исходи учења су новина за праксу и теорију предшколског васпитања и образовања у Републици Српској (Прибишев Белеслин, Николић и Спасојевић, 2008), којом се омогућује „заокрет“ од садржаја, тема, предметних подручја, усмјерених активности ... које постављају одрасли губећи из вида дијете, доминантних у досадашњој пракси, ка дјетету, њеним / његовим знањима, вјештинама, ставовима, интерпретацијама, осјећањима, односима, језицима, што је основа савремених предшколских курикулума (Pramling, Sheridan and Williams, у: OECD, 2004: 26). Исходи су

„...изражени у терминима дјечијег понашања и представљају све оно што предшколско дијете зна, умије и може да уради или ће моћи да уради уз искуснијег вршњака или одраслог, и које ставове и вриједности има на одређеном узрасном нивоу и након процеса учења...“ (Министарство просвјете и културе, 2007:30)

Имајући у виду да је сврха исхода да практичаре воде према деци и враћају их ка деци, конкретној девојчици и дечаку, малим групама и великој групи са којима раде, посебно је било интересантно истраживати размишљања васпитача и стручних сарадника о тој теми. Претпостављали смо да ће се кроз тумачења и имплицитне „теорије“ о исходима рефлектовати однос и улоге деце и одраслих у

конкретним предшколским програмима које стварају у свом заједничком, свакодневном животу.

Метод

У примењеном истраживању, спроведеном у периоду јануар – март 2008. године, неколико месеци након објављивања Програма предшколског васпитања и образовања Републике Српске, као и више од годину дана од почетка примењивања у експерименталној фази, учествовало је 346 особа запослених у институцијама предшколског васпитања и образовања, подједнако јавних и приватних (васпитача, стручних сарадника и директора), што чини готово комплетну популацију запослених стручњака у предшколству Републике Српске. Истраживање је, као део континуиране евалуације, покренуто са циљем да се осветле разумевања предшколског програма, његове сврхе и намене, те да се добију показатељи и потребе тренутног стања у пракси (шта се, уствари, дешава у предшколству РС, о чему нема много систематизованих сазнања). Поред тога, циљ је био и да се испитају потребе за професионално усавршавање и развој професионалних компетенција васпитача, стручних сарадника и тзв. менаџмента унутар овог система васпитања и образовања.

Подаци су прикупљани током савјетовања које се одржавало по регијама, што је представљено у табели:

	Регија (и обухваћене општине):	Ознака:	Број учесника:
1.	Бања Лука	К	73
2.	Мркоњић Град, Кнежево, Шипово	Н	13
3.	Приједор, Козарска Дубица, Нови Град	П	36
4.	Лакташи, Градишка, Србац, Прњавор	Л	40
5.	Челинац, Котор Варош	Ц	14
6.	Требиње, Билећа, Гацко, Љубиње, Невесиње, Фоча, Вишеград	Т	44
7.	Соколац, Пале, Рогатица, Милићи, Шековићи	А	24
8.	Бијељина, Зворник, Братунац, Лопаре, Угљевик	Б	69
9.	Босански Брод, Дервента, Добој, Теслић, Модрича, Шамац	Д	33

Анализа података

Питање које се анализира унутар овог саопштења (друго питање) односило се на појам исхода („Објасните својим ријечима шта су исходи. Како Ви тумачите „мрежу исхода“?).

На питање одговорило је 342 учесника, док су четири одговора празна (1.16%). На почетку анализе овог питања, сви одговори су подјелени у три опште категорије:

- 1) разумијевање;
- 2) здраворазумски одговори;
- 3) неразумијевање.

Категорија: РАЗУМИЈЕВАЊЕ

Од укупног узорка који чини 346 одговора, у ову групу су ушли одговори од 58 учесника (16.76%), који се ослањају на предшколско дете као окосницу одређивања исхода. Њихова је одлика да дају промишљенија тумачења концепта исход, те их повезују са учењем и развојем деце. Неки дотичу развојну перспективу детета, и као такви доживљавају се као опис профила детета у одређеном развојном периоду. Исходима се дефинише континуитет, целовитост у развоју, и постају основа за индивидуализацију.

„Исходи учења су дати за сваку предвиђену област која стоји у програму. Сваки тај исход не мора бити исти за сву дјецу, већ напротив показује његову способност учења, памћења одређених садржаја. Оне су васпитачу показатељ које дијете напредује, које заостаје и с којим треба више индивидуално радити“ (Д14)

„Исходима се дефинишу развојне промјене дјетета. Представљају све оно што предшколско дијете зна и што ће знати урадити“ (М2)

„Исходи су развојне промјене и постигнућа дјетета у појединим аспектима развоја и на одређеним узрасним нивоима“ (Т121)

„Исходи су развојне промјене код дјетета, све оно што дијете зна и може да уради на одређеном развојном нивоу“ (М7)

„Исходи су конкретни циљеви учења и развоја дјетета“ (Т113)

„Исходи су развојне промјене дјечијег постигнућа, тј. садржај резултата у одређеним узрасним групама“ (Т120)

У њиховим одређењима препознаје се филозофија „детета као актера свог развоја“, са једне стране, али и улога одраслог који посматра, прати, подстиче дете у њеном/његовом одрастању.

„Исходи су оцена развојних потреба и могућности дјеце одређених узраста“ (Т136)

„По мени би исходи требали бити нешто што ће да се деси после учећих активности или игре, а не смјернице које нас воде до коначног циља“ (Т130)

„Исходима се дефинишу развојне промјене и постигнућа дјетета, оне нам говоре о знањима, вјештинама и ставовима предшколског дјетета“ (Т112)

„Исходи су етапе које дјеца пролазе у свом развоју, које ми као васпитачи требамо уочавати и подстицати, а по томе би мрежа исхода требала да буде повеузивање и испреплитање тих развојних етапа у једну складну цијелину“ (Д24)

„Исходи нам говоре шта треба очекивати да дјеца знају радећи на одређеној активности. Мрежа исхода је повезивање више циљева у један, односно, потреба за њиховом допуном и прожимањем један са другим“ (Ц9)

Унутар ове категорије могуће је уочити субкатегорију одговора у којима се равни васпитач – дете не могу јасно раздвојити, и није јасно чији су то циљеви учења или деловања: да ли припадају детету или васпитачу. Међутим, наговештавају значење исхода у смислу смерница васпитачима у њиховом раду, односно, њихову повратну информацију, и тиме се више везују за улогу васпитача као централне личности у групи. „Активност“, која је честа у овој субкатегорији, је неодређена и варира од активности васпитача до активности деце. Иако се формулишу као крајњи циљеви, нешто чему је могуће видети крај, исходи се одређују или безвременски или се смештају у уске временске периоде.

„Као циљ до ког сам дошла (до ког је дијете дошло) кроз процес учења“ (К44)

„Исход је крајњи циљ активности. Мрежа исхода су увезани циљеви који се постижу активношћу“ (К45)

„Мрежа исхода обухвата све оно чему се тежи да дијете постигне у развоју. То су циљеви које поставимо, а које треба кроз активност и рад са дјецом да остваримо“ (Д12)

„Под исходима се подразумејева оно што треба да се постигне, оствари код одређене активности (коначан циљ неког учења)“ (М12)

„Исходи ми омогућују повратну информацију коју добијем од дејце, тј. указују да ли сам постигла планирано у раду са дјецом“ (К14)

„Исходи су циљ или група циљева које желимо остварити са дјецом кроз игру и дружење током дана“ (К22)

Следећа субкатегорија исходе ставља у раван постигнућа, при томе је нејасно шта је у постигнућима допринос детета и окружења у коме одраста. Допринос васпитача постигнућима је уочљив, те је стога, могуће пратити егоцентрични став професије. Најчешће се дете описује као објекат на коме ће се десити промене након реализације „активности“, обично без удела детета.

*„Све оно што желимо постићи оним што са њима радимо“ (М6)
„То је оно што очекујем од рада, односно, након рада“ (Б30)
„Исходи су резултати који се требају постићи у раду са дјецом“ (Л35)
„Исходи су нешто што очекујем да дјеца треба да усвоје“ (А9)
„Исходи су крајњи циљеви које желимо постићи радом код дјеце“ (Л1)
„Исходи су резултати – знање или промјена код дјетета која се реализује путем циљева“ (К73)*

Следећа субкатегорија која се уочава, а где се примећује да васпитачи имају свест о томе да су исходи путокази које је потребно пратити, али притом исходе не доводе директно у везу са децом, него више апострофирају свој рад и себе у том „путовању“. Исходе дефинишу из сопствене перспективе.

*„То је оно што желим и планирам да постигнем и урадим са дјецом одређеног узраста у свим аспектима развоја“ (П22)
„Исходи су циљеви (остварени) који се желе постићи у раду са дјецом“ (К58)*

Унутар опште категорије разумевање, иако су у мањини, могуће је запазити појаву придавања највећег значаја програму и његовој „реализацији“. Програм се ставља испред детета, има централну улогу, а улога је детета да га испуни (дете је потребно да би се спровео програм). Унутар ових одговора избија парадигма трансмисивне педагогије, филозофија подучавања и преношења прописаних програмираних садржаја у децу те профилисања пожељног.

*„Исходи су резултати које постижемо на крају активности које су предвиђене програмом. Они могу понекад бити и негативни, али ће нам послужити као показатељи за убудуће гдје треба бацити акценат, на који дио програма“ (Т96)
„Исходи су циљеви које можћемо очекивати реализујући програмске садржаје у складу са развојним нивоом дјетета. Мрежа исхода је, за мене, увезани систем очекивања по аспектима развоја“ (П19)*

Категорија: ЗДРАВОРАЗУМСКИ ОДГОВОРИ

У овим одговорима (које је дало више од половине учесника, 184 или 53.18 %) приметно је постојање извесног познавања струке и промена које су захватиле предшколско васпитање и образовање, међутим та знања су конфузна, неодређена, несистематизована, и често се један појам замењује и објашњава другим, сродним или потпуно неадекватним појмовима.

„То су садржаји активности и игре, према различитим узрасним особеностима и заједно представљају програм. Сви исходи заједно интегрисани у активностима су мрежа исхода учења“ (Т122)

Најчешће се у описима реч „дете“ не појављује, а када се и појави, реч упућује на тумачење „детета као објекта“ или „детета као *tabula rase*“ над којим одрасли врше своје (планиране) акције. Доминантне постају речи „циљ“, „реализација“, „васпитач“.

„Исходи су што очекујемо да постигнемо код дјеце у току извођења неке учеће активности или одређене теме. Мрежа исхода представља све оне исходе који су пожељни да се остваре, односно, да их дјеца усвоје и знају касније примјенити у пракси“ (А3)

„Исходи су крајњи циљ који васпитач жели да постигне у раду са дјецом. Појединачно исходи требало би на крају да нас доведу до коначног циља васпитно-образовног рада, тј. до формирања самосталног и способног дјетета да се само сналази у рјешавању постављеног задатка“ (П25)

У објашњењима исхода доминира парадигма „подучавања“ и одговори упућују на то да се исходи смештају унутар значења појма који је близак појму „наставног часа“ (исходи су циљеви часова), иако се најчешће употребљава неодређена реч „активност“. Такође, „план и програм“ често се појављују у одређењу исхода, и то као приоритет који се мора „реализовати“.

Субкатегорије су:

Исходи као постигнућа:

Унутар ове субкатегорије, која је бројна и обухвата 43 одговора или 12.42% – готово четвртину одговора у општој категорији, постигнућа се директно везују за сопствену делатност, тако да су исходи, у ствари, искључиво у власништву

васпитача, његова добит или обавеза, док су деца, или невидљива, или се о њима може наслућивати кроз васпитачева постигнућа.

„Исходи су крајњи резултат рада васпитача“ (Б52)

„Исход би требао да буде оно коначно што и желимо да постигнемо“ (Л39)

„Исходи су све оно што смо постигли у раду са дјецом, потпомогнути програмом, односно, то су резултати васпитачког рада“ (Л32)

„Исходи су уствари циљеви које ми требамо постићи у цијелокупном раду са дјецом у установи и групи“ (П27)

Једна група одговора та постигнућа смешта у неки временски период, било да је то дан, недеља, месец, неодређени временски период или будућност.

„оно што смо постигли активношћу у току дана“ (П1)

„Исходи су резултати нашег рада, како рада васпитача тако и активности које дјеца имају током мјесеца, недјеље дана. Мрежа исхода најбоље одскликава наше напоре у васпитно-образовним установама и резултате постигнутог рада“ (Т116)

„Циљеви које васпитач жели постићи у свом раду. Мрежа исхода представља исходе које васпитач користи у једној етапи или дуже“ (Д23)

„Исходи су оно што очекујемо да ћемо остварити кроз цијелокупне активности које радимо“ (Д3)

Исходи се дефинишу и као задаци за постинућа који су постављени пред васпитача, било да је у питању „неодређен посао“ или „конкретнија активност“:

„задаци које требамо остварити у раду са дјецом“ (К30)

„Мрежа исхода су сви исходи које поставимо пред себе као задатак за активност“ (Л23)

Исходи као реализација

Ова поткатегорија броји 40 одговора и представља једну од бројнијих (11.65%). Унутар ње, препознају се заједнички обрасци у одређивању исхода као реализације: исходи као реализација програма, исходи као реализација свеукупних активности, исходи као евалуација часа.

Исходи су оно што се реализује кроз примјену плана и програма рада:

„Исходи би требало да представљају успјешно примјењен план и програм у васпитној групи у зависности од узраста дјете. Значи, оно што је предвиђено

планом и програмом васпитно-образовног рада васпитач треба препознати код дјеце, да су она схватила и усвојила знања које смо кроз активности презентовали“ (33)

Скоро половина васпитача чији су одговори у овој поткатегорији, исходе дефинише као планиране и остварене циљеве и задатке који се реализују кроз свеукупне активности васпитача са дјецом:

„Циљеви и задаци у раду са дјецом у васпитно-образовној установи“ (К64)

„Мрежа исхода је када остварујемо више циљева кроз више области“ (К24)

Дефинисање исхода у функцији операционализације учећих активности, у маниру операционализације наставног часа је најбројнија поткатегорија унутар одређења исхода као реализације, и појављује се скоро код половине васпитача.

„Исходи су циљеви које постављамо и реализујемо током учећих активности. Пошто се у току једне учеће активности појавило више области, ту се појављује више исхода – мрежа исхода“ (П35)

„Исходи су циљеви који се желе постићи реализацијом планираних садржаја или активности. Мрежа исхода је повезивање више циљева у један, односно, потреба за њиховим допуњавањем“ (Ц2)

Категорија: КРАЈЊЕ НЕРАЗУМИЈЕВАЊЕ

Од 346 одговора, у ову категорију је уврштено 100 одговора (28.9%). Основна одлика одговора у овој категорији су непрофесионализам, неосвјешћеност значаја дјелатности и површно познавање сврхе свог посла и струке.

„Исходи су оно што желимо постићи својим радом. Мрежа исхода представља четири области које су заступљене и које се реализују у току радне седмице“ (Б85)

„Исходи су центри које желимо реализовати и удовољити дјетету његову жељу у игри“ (К10)

„Обично су то навике што се тиче исхране, лијепог опхођења, понашања према одраслим и својим вршњацима, као и развијање моторичких способности манипулативне итд... А свето прилагођено узрасту дјетета“ (Ц8)

„Кроз исходе дјеца науче да буду самостална, интелектуална, припремљена за полазак у школу, емоционално-социјална, развој говора и комуникације“ (Б55)

„Исходи су постигнути резултати учећих активности, шта их највише интересује, а шта мање, у којим областима се највише истичу, а све то зависи од

плана и програма које је васпитач планирао у мјесечном, односно, седмичном плану“ (Л6)

Неке одговоре карактерише незнање које се испољава **свеопштом збрком појмова, термина, значења и сл.** Приметно је преписивање, што може да се тумачи као још један показатељ незнања.

„резултати реализације одређених активности у васпитно-образовном раду“ (П76)

„Исходи су циљеви којим тежимо, утичемо, омогућујемо оптималне услове за цијеловит развој дјетета. А мрежа исхода је скуп свих циљева који то омогућују“ (К53)

„Реализовани циљеви учећих активности. Тематско планирање учећих активности“ (П13)

„Исходи су аспекти развоја, тј. циљеви до којих васпитач жели доћи уз помоћ активности са дјецом. Мрежа исхода је склоп аспеката развоја да би се дошло до равноправних“ (Л16)

„Исходи су циљеви које желимо постићи код дјеце одговарајућом учећом активности. Мрежа исхода је скуп учећих активности“ (Л19)

Појављује се, и прожима кроз многе одговоре, **неосвешћеност себе као професионалца који се бави васпитањем и образовањем мале дјеце:**

„крајњи циљ који својим начином рада треба да постигнем код дјеце“ (Л26)

„Исходи су резултати наше креативности, из којих црпимо садржаје, идеје, и све оно што доприноси, тј. основ нашег циља у одабиру тема, идеја, средстава у раду са дјецом“ (Л9)

„Исходи су, у ствари, када са дјецом кроз неколико мјесеци проанализирате претходни период, или упоредите резултате са почетка или на крају. Исход је – добро васпитан, културан млад човјек – предшколац“ (А24)

Једну групу одговора карактерише **сколаризација васпитно-образовног рада, неосвешћеност промена које се дешавају у васпитању и образовању предшколског детета.** У фокусу ових одговора је активности („час“) и васпитач који испуњава „циљеве“ те активности. Дете и његове потребе нису назначене.

„Циљеви које постављамо, а које дјеца кроз активност требају да остваре или бар теже ка остваривању тих циљева (зависно од тежине активности)“ (Б5)

Уочавају се и разна **смплификовања многих аспеката васпитно-образовног процеса:**

„Реализација програма“ (Б71; Б72)

„То је оно што је научено или остварено из основа програма“ (Т126)

„Исходи су: боље напредовање, лијепо понашање, шта се смије радити, а шта не.

„Исход је добит“ (К65)

„Исходи су, по мени, раније називани задаци. Смисао исти, назив другачији“ (Л26)

У овој категорији бројна су и тумачења исхода **као циљева који су везани за васпитача, или представљају његову обавезу:**

„Мрежа исхода су у ствари циљеви које ми требамо досећи у цјелокупном раду и развоју дјетета као цјелокупне личности“ (П23)

„Исход је циљ до кога треба доћи спроводећи циљеве и задатке из програма“ (Б66)

„Исходи су прије свега резултати, плодови нашег рада. Са дјецом увијек има непредвидљивих ситуација, али је опет тежина на нама васпитачима како ћемо поставити идеју или тему. А на крају долазе исходи као мјера оног што смо постигли“ (Т101)

Бенигни

„Крајња активност, тј. заједнички рад васпитача и дјеце, финиш у коме сви уживамо“ (Б84)

„Резултат постављеног задатка“ (А16)

„Исход је резултат нашег рада. Шта смо постигли и колико се то разликује, тј. одступа од оног што смо планирали“ (П34)

„Исходи су оно што је постигнуто у раду или оно што није постигнуто у раду“ (А20)

„Исходи су остварења која се требају добити након спроведеног облика рада. Мрежа исхода би била свеукупност развоја која би се добила након употребљеног облика рада“ (К48)

„Исходи су да што боље приђемо дјетету у васпитању и образовању и проведемо све активности задате у плану и програму“ (А18)

„Резултати циљева и задатака који се одређују у васпитно-образовним установама“ (Б87)

„Исходи представљају оно чему тежимо и шта желимо да постигнемо кроз учеће активности. Мрежа исхода показује да ли су се сазнања одвијала на свим потребним нивоима, тј. како су се реализовали“ (Б33)

Субузорак „**опасни ставови за децу**“ показују неразумевање самог детета, потреба, и начина на који учи:

„Исходи су нешто што неизбежно произилази из нашег рада, и веома тешко можемо утицати на њих, нарочито у млађим групама“ (Л33)

„Свако дете до три године има свој исход спонтани“ (К57)

„Резултат унапријед планираног; преглед на основу кога у току године пратимо реализовано или пропуштено“ (K59)

„Углавном што се планира, то се и постигло“ (A22)

а у мањем обиму појављује се **ниподаштавање струке и неетичност:**

„Циљеви (само што је скраћена рије)ч – ми смо против тога“ (K70)

„Сасвим сувишна замарања и беспотребна документација“ (K37)

Поред тога, као субкатегорија се издвојило **схватање о вртићу као чувалишту** што је модел још увек препознатљив пракси:

„Мрежа исхода за мене задовољство дјече доласком у вртић, и жеља да увијек нешто ново се играју цртају уче. Такође је исход и прихватање вртића од стране родитеља и средине у којој живимо“ (A10)

„Дјеца су много активнија и комуникативнија која посјећују вртић“ (A15)

Закључци

Сагледавајући предшколски програм Републике Српске из угла разумевања исхода као темељних постулата квалитета процеса, од стране оних који га користе да би подржали дете у његовом / њеном развоју и учењу, јасно се показује у којој мери се имплицитне теорије, често засноване на здраворазумским „теоријама“ и размишљањима „из претходних таласа“ који су били актуелни у нека прошла времена, али не за децу у информатичком добу, дубоко рефлектују на аутентичност живота у вртићу. Резултати истраживања показују сложеност ситуације у којој се предшколско васпитање и образовање налази, имајући у виду да је институционално предшколско васпитање и образовање у Републици Српској донедавно било у „програмској конфузији“, а да је припремање кадрова за рад у предшколским установама почело да се институционално успоставља тек однедавно, на аутентичан, научно засновани начин близак предшколској педагогији (а не школској!).

Последице могу бити „лакше“ – када се деца препуштају слободној „матурацији и социјализацији“ средином и интеракцијом са одраслима, са главним акцентом на „процес, тј. на оно што се дешава у четири зида у вртићу. Последице могу бити „теже“, када се деца препуштају имплицитним, неосвештеним моделима

„поучавања“ и реализовања садржаја увијених у обланду погодну за предшколско дете.

Међутим, како је нега, васпитање и образовање, физичко и ментално благостање деце њихово интегрално право, друштвена одговорност за постављање јасних оквира за процесе и исходе њиховог одрастања је несумњива и не сме бити доведена у питање, нити у академским, нити у симплификованим дискусијама о потреби за предшколским програмима. Нужније од тога је да се, у што скоријем времену, развој теорије и праксе у предшколском васпитању и образовању значајно убрза. У противном, предшколство у нас (п)остаје свемирска станица из седамдесетих година XX века изгубљена у свемирским просторима, и окружена новим, недоступним технологијама.

ЛИТЕРАТУРА

- Alvestad, M. & Pramling Samuelsson, I. (1999). A Comparison of the National Preschool Curricula in Norway and Sweden, *Early Childhood Research & Practice*, Fall, online. www.ecrp.uiuc.edu/index.html
- Министарство просвјете и културе. (2006). *Основе програма предшколског васпитања и образовања (експериментална верзија)*. Бања Лука: Глас Српски.
- Министарство просвјете и културе РС. (2007). *Програм предшколског васпитања и образовања*. (Ауторски тим: Спасојевић, П., Прибишев Белеслин, Т. и Николић, С.). Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Министарство просвјете и културе РС, и Републички педагошки завод. (2007). *Радне књиге за предшколске установе*. (Ауторски тим: Спасојевић, П., Прибишев Белеслин, Т. и Николић, С.). Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Николић, С., и Прибишев Белеслин, Т. (у штампи). Предшколство данас у Републици Српској, *Наша школа*.
- OECD. Directorate for Education. (2004). *Starting strong. Curricula and pedagogies in early childhood education and care*. Paris: OECD.
- Прибишев Белеслин, Т., Николић, С., и Спасојевић, П. (2008). Евалуација Основа програма предшколског васпитања и образовања (експериментална верзија) Републике Српске, *Настава и васпитање*
- Siraj-Blatchford, I., Sylva, K., Muttock, S., Gilden, R., & Bell, D. (2002). *Researching effective pedagogy in the early years*. Research Report RR356. Department for Education and Skills. Queen's Printer.